

Непиталюк, Аркадій. «Наш серіал має просвітницьку місію»
[Текст] : [інтерв'ю з українським режисером про серіал «І будуть люди», знятого за однойменним романом Анатолія Дімарова на студії «Фільм-ua»] / розмову вів Едуард Овчаренко //
Культура і життя. — 2020. — 13 листоп. (№ 21). — С. 1, 3 : фот.

**«Наш серіал має
просвітницьку місію»**

**На каналі СТБ нещодавно
показали дванадцятисерійний
серіал «І будуть люди», знятий за
однойменним романом Анатолія
Дімарова на студії «Фільм-ua».
Сьогодні режисер- постановник
серіалу Аркадій Непиталюк - наш
гість.**

**- Як доля звела Вас з цим
проектом?**

**- Кілька років тому креативна
продюсерка проекту Олеся
Лук'яненко шукала матеріал для
серіалу на тему української історії**

XX століття. Натрапила на роман Анатолія Дімарова «І будуть люди» і зрозуміла, що ця сага, де показане життя кількох родин на тлі історичних подій, може стати ідеальним варіантом для серіалу.

Спочатку працювала зі сценаристкою Тетяною Щегельською, потім - з Тарасом Антиповичем. Вони створювали сценарій. Пані Щегельська працювала над тим, щоб переробити твір Дімарова в історію, яка буде розповідатися на екрані. А Тарас Антипович уже переводив її у форму серіалу.

Надіслали мені перший варіант сценарію. Я прочитав і відмовився. Він мені видався нежиттєвим,

штучним, я б навіть сказав псевдопоетичним.

Пройшов певний час, вони його переробили. За декілька місяців запропонували вдруге. Мене ця історія зачепила багатьма складовими. Зрозумів: якщо її зараз перенести на екран, показати по телевізору великій аудиторії, то це буде потужний просвітницький проект. Він покаже глядачам, що відбувалося сто років тому з такими ж, як вони, українцями. До того ж схожі катаклізми відбуваються і зараз.

До цього всі мої проекти були іронічними, дещо розважальними. А цього разу мені випадає певна просвітницька місія - показати

Україну під час різних переворотів, червоного терору, колективізації, зрештою, голоду. Це історія про сільську людину, про її життя на землі та виживання під час усіх тих страшних подій. Вона зачепила мене і як вихідця з села - по суті, теж сільську людину. Хоч уже багато років як переїхав до Києва, але ця сільська людина живе у мені й досі. Також у Дімарова дуже цікаві характери, а у сценарії їх увиразнили. Прочитавши сценарій, я погодився і увійшов у цей проєкт.



- Твір був написаний Анатолієм Дімаровим у 60-ті роки минулого століття. Напевно, у ньому не було

багато з того, що можна побачити в серіалі?

- Справді, у виданнях 60-х - 70-х років роман було порізано. Але Дімаров перевидав цей твір на початку 2000-х. Це вже була розширена версія, увійшли ті епізоди, які були до цього цензуровані. Саме на цей варіант спиралися сценаристи - звісно, додаючи багато від себе.

Працювали абсолютно вільно, не відчуваючи жодного тиску ні з боку держави, ні з боку студії, ні від продюсерів. Тобто робили все на свій розсуд і на свій смак. Показали своє розуміння тодішньої і сучасної історії, між якими можна провести багато аналогій. У нас було більше

можливостей правдиво показати все, що стосується примусової колективізації, червоного терору, голоду, ніж було в Анатолія Дімарова.

- Це Ваш перший великий телесеріал. До цього знімали художні фільми. Чи відрізняється специфіка роботи?

- Звісно, відрізняється. Але до того, як я почав знімати кіно, я 15 років працював на українському телебаченні. Робив різноманітні шоу, телепрограми, а також невеличкі телесеріали. Для мене телевізійна специфіка звична й рідна, я її знаю. Відтак і серіал не був незвичним. Єдине, що цей серіал набагато вагоміший, більший за об'ємом, за

виробничим процесом, ніж ті серіали, які я раніше знімав.

З телевізійним і кінематографічним досвідом зйомок жанрових фільмів і авторського кіно я доволі органічно приступив до цієї роботи. Однак у такому проекті набагато важче пройти дистанцію. Це як спортсменові, який раніше бігав середню дистанцію, тепер треба пробігти марафон. Потрібно вчитися розподіляти свої сили - фізичні, психічні й будь-які інші. Непросто пройти цю дистанцію, витримати її. Знімали довго, в холоді. 90 відсотків зйомок було просто неба. А коли знімали в інтер'єрах, то це були музейні приміщення, які не опалювалися.

Для мене, як для режисера, складно було побачити весь матеріал як єдине ціле.

Режисерським «бічним зором» легше наперед побачити, яким буде півторагодинний фільм, ніж 12-серійна стрічка.

- У серіалі майже немає відомих акторів. А як добиралися виконавці головній та епізодинних ролей?

- З Олесею Лук'яненко та кастинг-директоркою серіалу Оленою Шевчук на самому початку вирішили, що, підбираючи акторів, не будемо керуватися серіальними правилами і штампами. Як відомо, у нас є певна когорта серіальних акторів і акторок, яких запрошують у

серіали й розраховують при цьому на більшу популярність.

Але ми хотіли втілити цю історію правдиво в сенсі характерів людей, які постають у кадрі перед глядачами.

Тому взяли собі за правило підбирати акторок і акторів незалежно від їхньої популярності, щоб вони співпадали за психотипом, за характером із персонажем, на якого ми її чи його пробуємо.

Ми навіть не керувалися тим, як ці персонажі описані у сценарії. У мене є таке правило - я пробую актора і чекаю, аби побачити, чи в нього співпадає характер із персонажем, коли він промовляє його слова. Якщо вони існують як одне ціле, значить,

образ складається.



Тоді зацікавлююсь цим актором чи акторкою і віддаю їм перевагу, не дивлячись на те, як цей образ описано у сценарії.

Яскравий приклад - Остап Дзядек, який зіграв сина Свирида - Оксена Івасюту. У Дімарова й у сценарії цей персонаж описаний як кремезний молодий чоловік. Ми дивилися багатьох кремезних молодих

акторів. Вони гарно грали, добре виглядали на екрані, але ніяк не співпадали з цим персонажем. Ми вже почали шукати поза типажем кремезного молодика. Коли прийшов Остап і почав щось робити, його перші кроки були не зовсім упевненими. Але я побачив, що його рухи, його хода співпадають з Оксеном. Дуже важливо, що у нього сільські руки. Він виріс у селі, і не просто абстрактно бачить, яким має бути сільський хлопець, а добре собі його уявляє. І ми взяли Остапа на цю роль, хоча він невисокого зросту і худорлявий.

- Розкажіть, будь-ласка, про головних персонажів та акторів, які втілювали їхні образи на

екрані.

- Почнемо з Оксена Івасюти. Його називали людиною землі, господарем. Багато чого він успадкував від свого батька Свирида.

У нього світогляд завершується на ділянці землі, яка йому належить. Це натуральний хуторянин, який нічого не читав, не ліз ні в яку ідеологію. Але більшовики його жорстоко зачепили й відправили у Сибір. Остап Дзедяк - прекрасний актор, чудово його втілив. Акторську професію здобував у Львові, потім переїхав до Києва, працює, знімається.

Свирида Іванюту, його батька, зіграв Віктор Жданов. Він чи не

найвідоміший з усіх акторів, які грають у серіалі. Знімається в інших фільмах, серіалах. Серед них - «Кіборги» і «Спіймати Кайдаша». Його персонаж - теж людина землі, господар, дуже зациклений на своїй території. Він людина традиції. На початку першої серії ми показуємо, як він жениться на молодій дівчині Олені, аби мати дружину і хазяйку. Незалежно від того, хоче вона цього чи не хоче, є в неї почуття чи немає. Він живе традиційними категоріями: раз дівчина йому подобається, значить, піде за нього, бо сирота. І на хуторі має бути господиня. Актор гарно влучив у характер Свирида, у нього дуже сильний внутрішній типаж.

Олену, молоду дружину Свирида, яку він убив за те, що вона йому зрадила з Ганжею, і доньку Олени Олесю, батько якої - чи Свирид, чи Ганжа, невідомо, - зіграла Катерина Григоренко. На цю роль претендувало багато досвідчених акторок. А ми взяли Катерину, яка тоді закінчувала четвертий курс Національного університету театру, кіно і телебачення ім. Івана Карпенка-Карого. Побачили у ній тендітність, якусь цнотливість, а це саме те, що було нам потрібно. Вона акторка-початківець, це її перша серйозна роль.

Роль Василя Ганжі - сільського хлопця, безбатченка, який виріс із матір'ю, - зіграв Акмал Гурезов. У

цього актора мати українка, а батько - таджик. Я придумав легенду, що мати персонажа згрішила з турком чи татариним, цього немає ні у Дімарова, ні у сценарії. Ганжа був бідним, змалечку наймитував. Він утікав з Оленою, Свирид їх наздогнав. Убив Олену, а йому покалічив сокирою руку. Після цього Свирида та Василя судили й відправили на Сибір. Саме там Василь потрапив під вплив ідеології більшовиків, свято їм повірив. Приїхав у свою рідну Тарасівку на Полтавщині вже головою сільради. Згодом побачив, що насправді більшовики не такі, якими їх уявляв, став казати правду. І його вже нова влада заслала до

Сибіру.

Акмал уже трохи знімався у кіно, але це його перша велика роль. Він грає у Київському театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра. Цей актор мені сподобався тим, що в нього одночасно є і витонченість, і чоловічий стрижень. Він - ніби актор з класичного кінематографа.

Цікава акторка Олена Борозинець. Освіта у неї режисерська, але вона обрала акторське ремесло. Зіграла Таню Світличну. Це дочка священника, яка закінчує єпархіальне училище у Полтаві. Наречений дівчини пішов воювати за УНР. Вона образилася, що той не залишився з нею, а піддався якійсь ідеології. Вийшла заміж за Оксена

Іванюту після того, як загинула його дружина. Ця дівчина, згодом жінка проживає наче не своє життя, за неї наче хтось обирає її долю. Під кінець вона з'єднується зі своїм коханим Олегом і знаходить своє життя.

- Як відбувався процес зйомок?

- Знімали серіал блоками по кілька знімальних днів протягом п'яти місяців. До цього було кілька місяців підготовки. Взагалі пішов майже рік. Багато сцен зняли у Національному музеї народного побуту та архітектури в Пирогові та Переяславському музеї просто неба. У Боярці під Києвом знімали Полтаву і Хоролівку. Для основних сцен побудували хутір Івасют із хатою,

стайнею та клунею поблизу міста Василькова. Відібрали саме це місце з долиною і ставком. Знімали не тільки в цьому хуторі, а й навколо нього.



Головна проблема при виборі місця для зйомок фільму була в тому, що в Україні досі немає

давнього українського села, побудованого для зйомок. На жодній студії, жодному знімальному майданчику немає навіть кількох хат, які б підходили для зйомок фільмів чи серіалів. У всіх національних індустріях це є. А на деяких наших студіях побудовані російські села, адже саме в цих селах відбуваються події багатьох серіалів. Є хіба що кубанське село, але воно зовсім не пасувало під Полтавщину. Тому довелося будувати з нуля.

- Цікаво, а чи залишився збудований Вами хутір?

- Давно там не був, але, наскільки я знаю, він збережений. На цих землях - фермерське господарство,

де працюють батько та син. Вони пообіцяли зберегти цей хутір.

Для деяких сцен нам потрібні були коні. Ми їх орендували. А двох коней, яких можна часто бачити на екрані, купили. На жаль не знаю, що сталося з ними потім.

- Як підбиралися костюми?

- Для сучасного серіалу їх було б знайти досить просто, а тут справа складніша. Цим питанням займалася наша художниця по костюмах Ірина Жураківська. Щось шукали, щось купували, шили різноманітний одяг під кожного персонажа.

Ірина - фахівець у цій справі. Вивчала історію народного костюма. Була художницею з костюмів у фільмі «Чорний ворон». Дуже

ретельно досліджувала, яким має бути одяг.

Якби це був натуралістичний фільм, то, можливо, костюми були би більш поношені, більш потерті. А в серіалі ми дотримувались до певної міри умовності. Намагалися все трохи причепурити. У тому числі й костюми. Що стосується очіпків, то вони у жінок трохи більше задерті до потилиці, що додає декоративності й краси.

- Напевно, аби зняти серіал, потрібні чималі кошти?

- Бюджет складався з кількох джерел. Виграли у патріотичному конкурсі для телесеріалів, який проводило Міністерство культури України. Отож, лєвова частка

фінансування - це були державні гроші. Також взяли участь у конкурсі, який проводив американський фонд USAID. Вони зацікавилися нашим проектом про людей, їхнє виживання у часи катаклізмів, їхні стосунки, про цінність людського життя. Дещо вклала студія-виробник.

- Наскільки Ви задоволені роботою?

- Задоволений, що взявся за цей серіал, що ми його реалізували. Він зараз дуже потрібен українцям незалежно від того, де вони живуть. Після того, як фільм виклали в інтернет, маємо багато відгуків не лише з України, а й з усього світу - щирих, вдячних, позитивних.

Від деяких речей маю професійне задоволення. Бачу, що мені вдалося зробити як режисеру, що змогла зробити наша команда. Ми створили цільний серіал. А його зробити не так легко, бо у нас ще немає кіноіндустрії. Ми багато чого ще не вміємо, повинні здобувати досвід.

Звісно, бачу й певні недоліки. Мені хотілося б, щоб на такі історичні серіали виділялося більше коштів. Від цього залежить якість того, що всередині кадру. Скажімо, ми могли побудувати не одне подвір'я Івасюти, а одну чи дві вулиці, кожному по кілька хат. Тоді б нам не довелося знімати в музейних просторах. У музеї нічого не можна чіпати ні ззовні, ні всередині. Там

хату не можна ні перефарбувати, ні перефактурити. Вдячні вже за те, що нас пустили до музеїв, але знімати треба було дуже акуратно, щоб нічого не пошкодити.

Та я задоволений, що пройшов цей шлях як людина, як режисер. Робота над цим серіалом підняла в мені українське генетичне відчуття, що лежало десь глибоко в душі. І далі продовжую пошук історичного матеріалу. Особливо мене цікавить початок ХХ століття, визвольні змагання періоду УНР.

- В інтернеті мені не раз траплялося читати, що серіал «І будуть люди» має й 13-у серію, але з якихось причин її не показують.

- Насправді її немає. Створення серіалу обмежується певною кількістю часу. Якщо створюється сценарій на 12 серій, кожна такої-то тривалості, відповідно, такий екранний час фінансується. Підписується угода зі студією-виробником. Немає можливості робити зайве. Дай Боже зробити те, що заплановано. А це якийсь фейк. Хтось робить своє відео, а пише, що це 13-а серія.

- Ви вже згадували про творчі плани. Могли б зупинитися на цьому питанні детальніше?

- Шукаю історію з початку ХХ століття. Усе, що пов'язано з боротьбою українців за свою свободу та незалежність. У розробці

також історія, в якій я торкнувся теми ксенофобії. Це має бути повнометражний фільм, сатирична комедія з елементами драми.

Кілька років тому зняв фільм «Припутні» за п'єсою Романа Горбика «Центр». Зараз із цим автором працюємо над козацькою історією, пірнаємо у XVI-XVII століття. Художньо досліджуємо, з чого складається характер українця.

Ще є задум екранізації однієї з класичних п'єс, автор якої писав російською, і росіяни вважають його своїм письменником. Але він був українцем, і ми хочемо повернути його Україні.